

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v dijaškem
semenišču (Knabenseminar.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez posebne naročnine.

Slovenski GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopis.
se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če
se natisne enkrat 8 kr.
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 16 „

Slovinci in narodna ravnopravnost.

(Izvirni dopis iz Dunaja).

Državni proračun za leto 1880 še zdaj ni dodelan, ker se o vsaki številki v dotičnem odboru, ki šteje 36 poslancev, temeljito in včasih po nepotrebi obširno obravnava. Gre pa tudi za velike svote, za več ko 400 milijonov gold. letnih stroškov in nij tedaj čnda, da odbor skuša tu pa tam kaj prihraniti, da bi ne bilo treba novih bremen ljudstvu nalagati. Tukaj pa nečem govoriti o vseh teh stvarih, ki so dozdej bile obravnane, ampak samo o nekih predlogih, kateri se tičejo nas Slovencev in naših narodnih pravic.

Ko je namreč se sklepalo o stroških za učno ministerstvo in šolstvo, ki znašajo že 20 milijonov goldinarjev, oglašali so se Čehi in Slovenci in se pritoževali, da morajo sicer kakor Nemci plačati za srednje in višje šole, da pa zlasti Slovenci niti ene srednje šole, latinske ali realke, nimajo, na kateri bi se podučevalo v slovenskem jeziku. Naš poslanec g. dr. Vošnjak je dokazal, kaka velika krivica se nam Slovincem godi, da so vse srednje šole na slovenskih tleh, kakor v Mariboru, Celji, Ptujih, Ljubljani, Gorici, Celovci itd. že s prvim letom čisto nemške. S tem se mnogo pridnim in ukaželjnim kmečkim sinovom pot zapira v višje šole, ker pridejo iz ljudske šole brez potrebnega znanja nemškega jezika, ljudske šole pa nikjer ne morejo drugače osnovane biti, kakor na podlagi materinega jezika.

Srednje šole, gimnazije in realke, tedaj največ služijo le meščanom in uradniškim otrokom, kmeto ljudstvo, iz čegar davkov se tudi vzdržujejo, pa imajo premalo dobička od njih. Na srednjih šolah bi se moralo saj v prvih nižjih letih čisto slovenski podučevati in še le v višjih letih toliko nemški, da se učenci popolnoma naučijo nemškega jezika. Dr. Vošnjak nasvetuje: Vlada se pozivlje, da se v vseh slovenskih deželah na srednjih šolah za učence slovenske narodnosti v slovenskem jeziku podučuje, v kolikor je že priprav-

nih knjig za taki poduk. Stremajer, ki je pri tej seji še bil kot učni minister navzoč, temu nasvetu nij hotel pritrčiti, ker srednje šole bi ne smele dvojezične biti. Tudi nemški poslanci so nasprotovali, češ, da bi potem nemški sinovi na slovenskih gimnazijah se morali slovenski učiti. (To bi bilo njim le na prid, ako kedaj kočejo mej Slovenci svoj kruh služiti.) Dr. Vošnjak je zavrnil vse ugovore in djal, da minister Stremajer le iz znanega starega sovraštva do vsega Slovankega neče Slovincem nobene slovenske šole privoliti. Kam pa pridemo v Avstriji, če se bo še znanprej tako krivično ravnalo proti Slovanom, katerih je yendar večina prebivalstva v našem cesarstvu? Že zdaj je 1200 slovenskih učencev na gori navedenih gimnazijah, katerih število se bo še jako pomnožilo, ako se slovenski jezik za učnega uvede. Dr. Vošnjakov nasvet je bil potem potrjen od večine odsekove, to je od Čehov, Poljakov in konservativnih Nemcev, liberalci so pa se ve da proti glasovali.

V prihodnji seji ravno tega odseka so se obravnavala učiteljišča (Lehrerbildungs-Anstalten). Tudi pri teh se je oglasil naš poslanec g. dr. Vošnjak in se pritožil, da na učiteljiščih v Mariboru, v Ljubljani in v Celovci se bodoči učitelji le v nemškem jeziku podučujejo. To je nenaravno in na kvar ljudskemu šolstvu. Iz teh učiteljišč pridejo učitelji za slovenske ljudske šole in pri taki odgoji ni se čuditi, da mnogi nimajo prave ljubezni do svojega naroda, ker še jezika temeljito ne znajo. Vadnica v Ljubljani je nemška in na tej se morajo vaditi učenci, ti bodo potlej podučevali v čisto slovenskih ljudskih šolah. Tudi na mariborski vadnici se več nemščine ko slovenščine goji.

Vladni zastopnik in minister Stremajer sta se, kar se je dalo, izgovarjala in trdila, da na mariborskem učiteljišču se nekaj predmetov tudi v slovenskem jeziku uči, v Ljubljani pa še več. Dr. Vošnjak: To nij resnično, na mariborskem učiteljišču je ravnatelj in večina učiteljev nemške narodnosti, ti še slovenski ne znajo. Stremajerju

se je pri tem primerilo, da je trdil, da v Mariboru mora vadnica nemška biti, ker še tam slovenskih otrok nij za slovensko vadnico. Nemški poslanec Herbst pa je djal, da Celovec in vsa okolica, to so nemški kraji, kako se morajo tam slovenski otroci za slovensko vadnico dobiti? Dr. Vošnjak je obema gospodoma razjasnil, da je mariborska in celovska okolica slovenska, čemur se je Herbst jako začudil in mrmral proti svojemu sosedu, koroškemu poslancu Ritterju: „Davon habe ich nie etwas gehört“ (t. j. o tem nisem nikoli ničesar čul). In ta mož je bil že enkrat avstrijski minister in bi kot taki se vendar moral podučiti o narodnih razmerah cesarstva. Po daljšem besedovanju je odsek zopet z večino glasov pritrdil nasvetu dr. Vošnjaka, da naj vlada na učiteljskih v Mariboru in Ljubljani slovenski jezik uvede kot učni jezik. Vlada ima tedaj zdaj ukaz, kako ravnati na srednjih šolah in učiteljskih, da se tudi nam Slovincem daje, kar nam gre. Ker je minister Stremajer odstavljen od cesarja in na njegovo mesto gosp. baron Konrad, bivši krajski predsednik, imenovan za naučnega ministra, upamo, da bodo prišli dnevi pravičnosti za nas Slovence, ki se že totiko let moramo boriti za svoje pravice in braniti svoj narod, da vsled potujčevanja ne postanemo hlapci in robovi tujega naroda.

Gospodarske stvari.

Metelika ali detelja lucerna.

Zgodovina. Poleg navadne štajerske in turške detelje imamo še deteljo meteliko ali lucerno. Zovejo lucerno (*Medicago sativa*) še tudi modro ali plavo deteljo, ker modro ali plavo cvete. Pravoč je, da so jo iz Španije k nam dobili. Sedaj jo sejejo posebno po apninskem svetu, kder najboljše stori. Kdor ima apneno, glinasto zemljišče, naj seje lucerno. Tukaj lucerna vsako drugo deteljo daleč prekosi. Opis. Lucerna ima k višku stoječa ali dvigajoča se, črez 1 črevelj visoka, vejnata stebila, trojnate in podolgaste liste. Modri, lepo vijoličasti cvetki sedijo na kratkih peceljnih. Plod je polževo, večjidel po trikrat, zasukan strok. Razne zvrsti. Metelike je več zvrstij: navadna vijoličasta lucerna, tudi večna detelja imenovana (Nemci jej pravijo: *französische Luzerne*), potem rumeno cvetoča švedska lucerna, dalje hmeljna in peščena metelika. Zadnje tri zvrsti sodijo hribovitim in hladnim legam, kder navadna lucerna ne stori več. V sledečih vrsticah je o navadni ali vijoličastej lucerni govor. Teža semenu: 77 kilo hektoliter. Kaljivost: 2 leti. Podnebje. Toplo podnebje ugaja lucerni najbolj, a stori tudi drugod. Ker rastlina globoko poganja korenine, zato prenaša veliko več suše, nego navadna štajerska detelja. Zemlja bodi globoko

vzrahljana, apnenoglinasta, prstena ali ilovica z dnom, ki je apnasto, dobro zrahljano in brez mokrote. Kolobar. Lucerna se malo kedaj vrsti z drugimi sadeži, ampak odmerijo za njo kako praho, krčevino, iztrebljen vinograd ali staro hmeljišče. Če take zemlje ni pa se poseje, kder je prej rastel okopaven sadež, kojemu je se bilo dobro pognojilo. Dobro priredjena praha njej kaj izvrstno ugaja. Gnojenje. Lucerni samej se ne gnoji, ampak prvemu, redko kedaj drugemu, sadežu pred njo. Za potroševanje rabi gips, 2—4 met. cente na hektaro, pepel, 4—5 met. cent. Priprave. Ker lucerni plevel rad škoduje, zato se mora ta iz njive spraviti, zlasti pirika. Ako se okopavnemu zadežu ni zvesto zemlja pripravljala, treba jo je lucerni večkrat preorati, in dno z rovarjem globoko vzrahljati. Čas sejatvi je ali jeseni ali spomladi, vendar ne prerano in potem, ko se je vsejal krovni sadež: ječmen, jara rž ali pšenica. Koliko semen a da je treba, to se odloči po zemljišči. Čem slabeje kaže se to, tem več je treba semena; z roko se poseje 35—45 kilo, z mašino 25—35 kilo na hektaro. Sejatev in obdelovanje. Redko kedaj sejejo lucerno samo, ampak skoro vselej na kako žito. Seme se mora pri sejanji z roko 2—3 centimetre, pri sejanji z mašino 6—8 cent. m. globoko zavleči. Povaljanje s valjarjem je nasvetovano. Dalje se mora skrbeti, da se na lucerno ne zatepe predenica. Ako je ta se prikazala, treba jo je hipoma odpraviti, drugače je v kratkem vsa lucerna prepredena in uničena. Vsako naslednjo spomlad kaže lucerno z ostro brano povlačiti. Ovce naj se prva leta ne spuščajo na njo. Trpežnost. Lucerna v kolobaru za drugimi sadeži posejana ostaja 4—5 let, sicer pa 10—15 let. Kedaj jo treba podoriti, to kažejo goli prostori na njivi, ki prihajajo od leta do leta večji in manjšajo pridelek. Kedaj in kako spravljati lucerno? Vsakako preden cvete. Na leto se gre kositi 4—8 krat. Lucerna je prva zelena krma, najmanje 8—10 dni pred navadno deteljo. Suši in spravlja se navadno. Za seme se pušča druga košnja. Seme od lucerne se leži dobiva nego od štajerske rudače detelje. Pridelk. Suhe krme 40—70 met. centov na hektari. Od 1—3 leta naraščajo pridelki, pojemajo potem nekoliko let in ostanejo več časa jednaki. Poprek daje hektara 46—60 met. centov krme in 5—8 met. centov semena. Shranitev in poraba. Lucerna se naj shranjuje v prezračnih prostorih in tako, da se do polaganja ne premetava pogosto. Ta rastlina rabi kot izvrstna zelena in suha krma govedam, ovcam in konjem. Krave mlekarice pri tej krmi dobro molzejo in dajejo jako sladko, tečno in mastno mleko. Puter iz njega je lepo rumen in jako okusen. Za lucerno sejejo koruzo, repico, oves, tobak, sadijo okopavne sadeže. Bolezni in sovražniki: šodrasto, nerodovitno ali mokrotno dno podzemsko, pirika, predenica, medena rosa, snet in plesenj.

L. G.

Trsno kolje, kako trpežno narediti.

M. Novi način, kako trsno kolje trpežno narediti obstoji v sledečem. Vzame se kolikor mogoče dobro posušen in po zimi sekan les. Kolje iz takega lesa nacepljeno se dene $\frac{1}{4}$ ure v tole zmes. Med 50 kilov vrelega premogovega katranovca se pomešajo 3 kili navadne kuhinjske soli, 5 kilov železnega vitriola, 3 kili galuna, 13 kilov kolofonija prav do dobrega in ta zmes se potem kuha, da je do pravega gosta. Brž ko se je kolje iz te zmesi vzelo, se potrosi prek in prek z pripravljenim prahom, ki obstoji iz 50 kilov dobro prežgane premogove žilindre, 5 kilov stolčenega železnega vitriola in 15 kilov v prah stolčenega apna in vrh tega še poljubno veliko stolčenega stekla. Tako pripravljeno kolje se do porabe hrani na kakem suhem kraju.

Perutnistvo v Avstriji vrže prebivalec na leto 200—300 milijonov goldinarjev, kakor zvedenci trdijo. Ali bi se ne dalo še 2 ali 3krat toliko pridobiti? Mislimo da! Vsaj vidimo, kako močno se ta stroka našega gospodarstva tu pa tam še zanemarja. Še le zadnja leta začela so društva delati na umno perutninsko gospodarstvo po zgledu Francozov, Belgijancev in Angležev. Perutnistvo daje lepih in gotovih dohodkov tudi tam, kder večjih živalij rediti mogoče ni.

Sejmovi na Štajerskem: 6. marca Gradec, sv. Peter pod sv. gorami, Slov. Gradec; 8. marca Pilštanj; 10. marca nemški Landsberg, Kapela brežiš. okraja, Dol, Strass, Kostivnica, spodnja Poljskava, sv. Jurij pod Tabrom; 12. marca sv. Magdalena v Mariboru, sv. Jurij na južnej železnici, Selnica ob Dravi, sv. Lovrenc na Dravskem polji.

Sejmovi na Koroškem: 8. marca Pliberk, Špital, 9. marca Milštat, 12. marca Labod, 16. marca Eberštajn.

Dopisi.

Iz Maribora. (Hranilnica — luterani — vinogradi — sejma.) Gotovo je se malokdo nadejal sledeče novice iz našega mesta: mariborska hranilnica je te dni objavila razglas, da bo počenši s 1. aprilom za vloženi kapital dajala menje obrestij ali činžev, kakor do sedaj, namreč 4 fl. 50 kr. od 100 fl. t. j. $4\frac{1}{2}\%$, pa tudi menje tirjala bo obrestij od izposojenih denarjev, namreč 5 fl. 50 kr. od 100 fl. t. j. $5\frac{1}{2}\%$. V novi odbor hranilnični izvoljeni so gospodje: Henrik plem. Gasteiger predsednik, Jak. Peternell namestnik, dr. Duhač, K. Fluher, W. Geupert, D. Hartman, dr. Reiser, Fr. Stampfl, Ant. plem. Schmitt in A. Tombasko. Tukajšnjemu gasilnemu društvu darovala je hranilnica 200 fl. — V „Marburger-Zeitung“ beremo izkaz udov luteranske verske srenje, ki ima za

vsem 200 udov v Mariboru, Ptuji, Borlu, sv. Trojici v Slov. goricah, Radgoni, Središči, Slatini, Račjem, sv. Lovrenci v puščavi, Muti, Spielfeldu, Arnauži in Lipnici. Verski poduk dobiva 24 učenec. Krščenih bilo je lani 5 fantičev in 5 deklet. umrlo je luteranov 11, prestopilo k luteranstvu je 6 katoličanov, (kde neki?). Dohodkov bilo je 2666 fl. potroškov 2361 fl. Kolikor smo do sedaj zvedeli zimski mraz trsovju ni škodil nikder razun v nizkih legah, tu pa posebno brajdam. Živinski sejem 1. marca t. l. bil je dobro obiskovan in je bilo dokaj lepe živine videti!

Iz Ribnice. (Blizu škandala.) „Kar se ne stori, se tudi ne zvê“, pravi naš narodni pregovor; če bi se toraj ne bilo storilo, ne izvedelo bi se tudi to, kar sem se tudi namenil tukaj omeniti. Kratki letošnji pust bilo je pri nas le malo svatovščin ali ženitovanj; najiminitnejši ste bili še oni, ki ste se na pustni pondeljek tu obhajali. Vse popoldne bili so gostje, dasi tudi dvojnih svatov, skupej v najlepšem redu, a da bi se še dalje to godilo, to našim nemškutarjem ni bilo v glavi! V ta namen so si tudi ta večer svoj „bal“ ravno pri tej hiši naročili, v katerej eni sobi bi naj bili potem prvi gostje, a v drugi nemškutarji; — zadnji prvim vkljub — to se vé. Najprvo kar so nemškutarji storili, je bilo, da so svatom godee vzeli, drugi nasprotlje pa je bil, da so se na lôpi, kjer so vkup prihajali, tedaj pa tedaj čule besede: da kdor je Slovenec v sobo, ki je bila čez dan svatom za ples, ne smê! Lahko je misliti, kako velika nevolja je iz tega nastala in Bog vé, kaj bi se bilo še zgodilo, ko bi svatje ne bili to zbadljivo obnašanje mirno prenesli. Sploh pa mora se vprašati, ali tukajšnji obč. predstojnik Tommasi in svetovalc Gasteiger, z vodjem žandarjem in učiteljima, ki so se vsi poslednjim pridružili, res nimajo toliko pojma, da bi sprevideli nevarnost, ki bi bila vsled tega lahko nastala? Mar menijo ti domišljevi gospodje, da bodo znabiti tukajšnji Slovenci zaradi tiste peščice suhopetnih glažutarjev in brejlonosnih njih vodjev res Nemci postali? No če je temu tako, potem si bi naj ti gospodje tudi mislili, da bi se bili zasmehovanci lahko poslužili besedi nekega nemškega kancelarja, ki trdi, da „moč je nad pravico“, pri katerej reči pa bi bila kocka nemčurjem gotovo na slabo korist izpadla. H koncu naj še omenim, da so si dali nemškutarji nad vratmi napraviti napis: „zum Blumenkränzchen“ in še nekaj druga, ter so nosili še nekšna posebna znamenja iz papirja na obleki, da so tako svatje in drugi prišleci lahko vedeli, koga smejo smatrati za svojega nasprotnika. Svetujemo pa srboritim gospodom, ki so vkljub svojej domišljevej olikanosti vendar le pravi neotesanci, da če menijo na tak način našo narodnost zasmehovati, naj si le zapišejo za ušesa, da bodo poprej oni preminoli, nego se bo naša narodnost omajala. Mi Slovenci smo kaj takega že stoletja prenašali, in da bi se njih namen zdaj zaradi teh „privan-

dravcev“ izpolnil, to je pri sedanjih razmerah gotovo zmiraj — nemogoče.

Iz Središča. (Židovstvo.) Zraven mnogih nadlog, katere tukajšnje prebivalstvo nadlegujejo, je eno najsitnejših naše židovstvo, katero si, kakor po širokem svetu, tudi tukaj na vso moč prizadeva, kako bi zamoglo nad krščanstvom nekako prvenstvo zadobiti. Ako prideš v krčmo, na gostijo ali kako drugo samo za izborne goste prirejeno veselico, povsod najdeš nadležnega židova, ki te z raznimi vprašanji trpinči, da je joj! Kako je bilo za onega časa veselo, ko še se Abrahamovo potemstvo na Štajerskem ni smelo naseljevati, a sedaj, ko se v vsakem mestu, trgu, da celo skoro že pri vsakej cerkvi „Jud“ najde, je to baš narobe! Vsak židov namerava namreč sebi vse v korist obrniti. Marsikatera gospodinja je v prejšnjih časih za maslo, kuretino in jajca, česar je v večji meri prodala, lepo svoto dobila in na takšen način gospodinjstvu koristila, a sedaj, ko ima sitnega žida pred nosom, za katerega ve, da vse kupuje, odnese, ako jej je nekaj novičev potrebno, vse kar hiša premore k njemu ter proda in za malo blago dobi mali znesek denarjev, s katerim se navadno nič ne koristi. Lehko je tudi mogoče, da hlapci in dekletke, na katere se ni vselej zanašati, doma jajca pobirajo (kdo bi jih vedno nadzoroval) in židovom prodajajo, vsaj dekletke potrebujejo robce, česlje, a hlapci pa tobak, žveplenke itd., a misliš, da jih bo židov ovadil? Gotovo ne! On samo gleda v vsakem oziru na lastno korist. Da židov kristijanskemu blagostanju ni prijatelj, vidi se pri vsakej priliki. Ako sedaj, ko se sneg tali, pride človek k njemu, vpraša ga koj: kakšna je setev, da li jej je huda in dolga zima močno naškodila ali ne. Ako reče, da letos ne bomo ali pa slabo želi, nasmehne se židov vesel rekoč: „Jaz sem vedel, da bo tako.“ Ako pa kdo reče, da setvi mraz ni naškodil, pa koj klavern pobesi glavo. Skoro neverjetno ali vendar je živa istina, kar se je dne 14. febr. na dan sv. Valentina pri nas pripetilo. Takrat bil je senjem in kakor je že vsako leto navada, tako so tudi letos kupci in rokodelci izpostavili svoje blago za prodajo. Tukajšnji barvar g. V., da si rojen protestant, ki pa daje svoje otroke čisto po krščansko katoliškem izrejevati, je občespoštovan mož. Jegovo barvano platno (druk) slovi po vsej okolici in se močno kupuje. Naši, ptujski in čakovski, židovje videč, da je blago gosp. V. dobro iz pod rok šlo, dogovorijo se koj in začnejo svoje platno za deset novičev ceneje prodajati. Vsi so začeli iz celega grla kričati, da je njihovo blago boljše in za deset novičev cenejše in da ti delujejo na svojo zgubo. Pa se ve, da je marsikatero ženicu premetilo, ki je šla za 10 novičev cenejše ali trikrat slabejše blago kupovat. Ta žalostna prigodba bodi našim okoličanom za bodočnost v poduk, da se ne bodo dali pri enaki priložnosti od židov prekaniti.

Iz gornje Hajdine. (Slovensk župan.) Dne 11. febr. t. l. bila je volitev srenjskih odborikov. Možje gornje vasi so letos vrlo skupaj držali, skoro vsi prišli so volit, in tako so dosegli, da imajo 7 odborikov, spodnjim samo 5 prepustivši. Gornji vaščani bili so zvoljeni: S. Kampel, S. Veranek, A. Ritonja, V. Muhič, J. Cartl, A. Ogrizek in J. Pulko; spodnji: Fr. Pleteršek, A. Senekovič, J. Strafela, M. Horvat in M. Cebej. Ker so spodnji vaščani navajeni župana v svoji vasi imeti, napenjali so vse moči, odborike pregovarjali, da bi le enega izmed njih zopet izvolili, toda zastoj. Niso se mogli s tem spoprijazniti, da bi si morali gori k nam po živinske potne liste, domovinske liste itd. hoditi. Da se je pa vendar tako zgodilo, so si deloma sami krivi in pa neki brežki jeziki, ki so baje pravili, da na gornji Hajdini nimamo sposobnega moža za predstojništvo. No in to je naše vaščane malo zjezilo, ter so sklenilo, da hočejo pokazati, da tudi oni nekaj zmorejo. Ko je tedaj 19. t. m. na Bregu, ptujskem predmestju, v hiši g. A. Pogatschnigg-a se vršila volitev župana, bili so lepo složni, stali so trdno kakor skala, čeravno se je volitev 3krat ponavljala. Izvolili so obče spoštovanega našega vaščana, iskrenega Slovenca g. Simona Kampelna, in Vido Muhiča pa g. A. Senekoviča za občinska svetovalca. Malokdo pomni župana na gornji Hajdini, po dolgih letih so ga zopet sem gori potegnili, vklub jezi in škripauju z zobmi. Ne pride nam v misel, da bi prejšnjega župana zaničevali, ali druge kot nesposobne proglašali, vsi so znani poštenjaki; pa to povemo, da popolnoma zaupamo novemu županu. On zna vendar pisati, brati in nekaj nemški, s katerimi zmožnostmi se prejšnji predstojnik ni mogel ponašati. Dalje je g. Kampel tudi skoz in skoz poštenjak, njegova beseda v občini veljavna in spoštovana, vrh tega je nam obljubil, da hoče v slovenskem jeziku poslovati in uradovati, vse slovenski pisati in kolikor dopuščeno tudi slovenske odloke in rešitve od oblastnij tirjati. Res takih mož potrebujemo, ker smo Slovenci. Novi župan bodé tedaj storil, česar še prej njim nobeden ni storil, slovenski bo uradoval. Bog nam ga obrani mnogo let!

Iz Teharja. (Jud v srenjskem zastopu.) Dne 26. febr. zjutraj smo se bili zbrali k volitvi, nadjaje se, da to pot kaj k boljšemu vkrenemo. Naša precej obširna srenja je bila z malo pešico kmetov na volišči zastopana, to je bilo tudi vzrok, da so potem tisti inteligentni nemčurji s pomočjo svojih podložnih, nekega uradnika (kanzleidirektorja) iz Štorovske železniške fabrike v občinski odbor stišali. Ta gospod je pa jud; tega Abrahamovega sina nam je še manjkalo. Vse svarjenje od naše strani, da juda ne voliti, ni zdalo nič; še celó, čujte! dva precej glasovita narodnjaka, Slovenca, katoličana, sta glasovala za tega juda; menda jima je obljubil žakelj časti? Ta izvoljeni hebrejec prej ni hotel nič slovenski znati,

ta dan paje našim kmetom po slovenski znal ponujati se. Star pregovor pravi: hudič v sili muhe žre, nemčur slovenski govori. Kaj ko bi se bil prišel lemberški kozel ponujati, gotovo bi bil v Teharjih izvoljen. Kmetje, imejte drugokrat več opaznosti, ne ostajajte doma za pečjo, kedar je dan volitve, vzemite si zgled od teh fabriških gospodov, ki so vse jim mogoče porabili in s celo bando tistih posestnikov, ki ali v fabriki delajo ali kakšen dobiček od te prebogate mize dobivajo, prišli volit tega juda. Tudi ta volitev ni bila čisto brez nepostavnosti, volit je prišel jeden najemnik iz Štor, ki davka ne plačuje, — drugi naš pošten kmet ni smel voliti, ker ni bil v volilnem protokolu. Iz tega vemo, kam pes tace moli.

Eden kmet volilec.

Iz okolice Ljutomerske. (Piravo prijateljstvo.) Preteklo nedeljo 29. febr. smo se sešli na povabilo odbora gospodarskega društva v Ljutomeru, da bi se posvetovali zaradi letošnje razstave v Gradcu. Največ čudno se je meni pri tej seji zdelo, da je zmanjkalo ravno tistih Ljutomerčanov, kateri so nam kmetom, kolikor se spamtim, pri eni priliki razlagali, kako se oni za naše potrebščine potegujejo in kako na dobro nas kmetov delajo, da bi mi kmetje le podpirali njihovo nemško kulturo in pripravljali se ž njimi vred za prusovsko piket haubo, za katero tako hrepenijo. Res ti gospodje so pre „nobel“, in previsoke glave da bi z nami sedeli v gospodarskem društvu; za to smo mi kmetje jim priprosti; samo za to smo jim dobri, da od nas slovenskih kmetov izsejajo vsak krajcar, da od nas in med nami dobro živijo. Mi smo pri omenjeni seji pokazali, da nam gre za naše lastno dobro in smo se tudi ob enem prepričali, da ljutomerski „veternjaki“, ki so danes Turki, jutri protestanti, nimajo za nas slovenske kmete nobenega občutka in toraj jim ne verujemo pa ne zaupamo ničesar več.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Državni zbor namerava nekaj najnujnejših postav: zakon zoper oderuštvo, legaliziranje itd. dognati do 20. marca, a potem zavolj praznikov zborovanje odložiti do 2. aprila, potem pa letošnji proračun v pretres vzeti. Mesenca maja ali junija bi deželni zbori prišli na vrsto. Sedaj snujejo novo obrtško postavo. Ustavaki so hoteli zavrči člen III., ki določuje skrb za zdravje in življenje delavskih pomagačev, a naši poslanci jim želje niso spolnili. Trgovski minister baron Korb povabil je nekaj naših poslancev, naj bi mu pomagali pri sklepanju nove trgovske nagodbe s prusko Nemčijo; izmed slovenskih poslancev je k važnemu delu pozvan g. dr. Poklukar. Brambovski minister Horst je liberalec in ustavak ter je največ kriv, da minister Stremajer ni popolnem ministrovanja še popustil. Naša večina v državnem zboru mu pa je zavrgla obravnavo o vojaški taksi do

tiste dobe, ko minister Horst predloži obečane polajžbe gledé na vojaško postavo. Polajšanji tirjajo posebno kmetški poslanci za edine sinove staršev in za bogoslovce; sploh pa so zoper vojaško takso, ker bi zopet kmetški ljudje največkrat imeli v žep segati in plačevati za sine, kateri so jim pri novačenju bili kot nesposobni zvrženi. To je tudi popolnem resnično. Kajti kmetških ljudij je največ in kakor se izmed njih največ vojakov pobira, tako bi tudi število onih, ki niso za vojaštvo in za kateere bi se imela taksa plačati, bilo pri njih največje. Novi finančni minister Kriegsau rekel je v proračunskem odseku, da hoče primanjkljaj pokriti z novimi dačami, a ne s povišanjem starih. Prav, vendar med novimi dačami želimo videti prav debel borzni davek. Na borzi barantajo z milijoni goldinarjev, ondi naj finančni minister globoko segne v žep, naj se ne ustraši nobenega cviljenja Judov in njihovih liberalnih strežcev. — Arliško železnico bodemo za 35 milijonov stavili; res draga bo, a potrebna je. Veselilo nas je zvedeti, da se je pri tej priliki na Magjare pritislilo, katerim bo ova železnica zavolj izvažanja zrnja, vina in živine na Švicarsko itd. velike koristi. Sprejel se je namreč sklep, da se sme železnica staviti le, ako bo ogerska vlada popravila Donavsko strugo, potegnula železnico iz Pešte do Belgrada in privolila v podaljšanje južne železnice od Siseka do Doberlina v Bosni. Načrt Stremajerjeve postave o zboljšani duhovniške plače je konservativna večina v dotičnem odboru nemilo obsodila kot takšen, ki ne ugaja nikomur ter je celo reč izročila odseku 3 poslancev z nalogom, naj preudari in potem nasvetuje, kaj storiti? V odseku so sami konservativci: Jireček, Ručka in Fischer. Slovenski poslanci g. dr. Pokukar, plem. Schneid, knez Windischgrätz in dr. Vošnjak oglasili so se pri novem naučnem ministru in zahtevali, naj se slovenska gimnazija v Kranji ohrani. Dalje so tirjali, naj se v ljudskih šolah slovenščina rabi vseskozi kot učni jezik, v srednjih (gimnazijah in realkah, pripravniških) pa se naj nastavljajo sami taki profesorji, ki so tudi slovenščine popolnem večji, da zamorejo slovenskim dijakom pomagati, dokler še ti nemščine dobro ne znajo. Minister se ni kazal Slovincem tako protiven, kakor je bil Stremajer. Rekel je: „da ni prijatelj ponemčevanja ter da šole imajo namen ljudstvo izobraževati in temu podlaga mora povsod biti domači narodni jezik“. No, ta pesem je uže drugačisna, nego nam je Stremajer toliko let pel — o edino zveličavnej nemškeje kulturi! Zato upamo boljših dnij. Čehom je ta minister uže v nečem ustregel! ukazal je namreč, da ima gimnazija v Mezeriči postati vsa česka. Za šletno šolanje začenjajo liberalni nekateri mestni zastopi poganjati se ter nasajati na Lienbacherjev nasvet o šletnem šolanju. To nam je celo razumljivo, ker mestjanu dobro kaže svojega paglavca do 14. leta v šolo zapirati

zlasti, če mu šolske potroške večinoma kmetski ljudje plačujejo sedaj, ko se je šolnina odpravila. Ali kmetu 8letno šolanje ne kaže na noben način. — Novi hrvatski ban grof Pejačević došel je v Zagreb in banstvo prevzel. Stradajočim „gravičarjem“ ali prebivalcem hrvatske Krajine darovali so svitli cesar 15.000 fl. Magjari svojega Košuta, bivajočega na Italijanskem, ne morejo pozabiti; iz Šoprona mu je mestni zastop poslal pismeno čestitanje za god. Našim vojakom v Novo-pazarskem se ne godi dobro, ker jih turški tolovaji drzno napadajo. Prišlo je nedavno do precej hude praske, ker je čuti, da je general Kilič poprosil pomoči iz Sarajeva. Tudi v Hercegovini okoli Stolaca prikazali so se orožani vstaši ali tolovaji. Pravega še nič ne moremo zvedeti.

Vnanje države. Albanci se pripravljajo na boj, podpirajo jih močno Italijani in bržčas tudi sultan turški sam. V Gusinji stoji 12.000 orožanih mož, močen tabor, kamor spravljajo kanone in strelivo. Tje prihaja tudi vedno več italijanskih prostovoljcev. Pri Solunu so tolovaji ugrabili angleškega obrista Syge-ja, zavlekli v gojzd in zahtevajo, da se jim pošlje 15.000 fl. odkupnine in več zlatih ur, če ne mu odrežejo nos, potem ušesa in naposled glavo. — Ruski car obhaja žalostno 25letnico svojega carjevanja, ker je zarad nihilistov ves iznemirjen. Pozval je generala Loris-Melikova, premagaleca Turkov pred Karsom in Erzerumom, ter mu izročil neomejene pravice zatreti nihiliste. Poljski velikaši grof Zamojski, Velepolski itd. prišli so carju čestitat v imenu poljskega naroda. To utegne carja nakloniti, da prizna pravice poljskega kraljestva in katoličanov ter sprijazni Poljake z Rusi, kar je močno želeli. — Nemški cesar je se vendar ustrašil Bismarkovega ropotanja zoper Ruse in Francoze ter je iz Pariza pozval kneza Hohenthloha, da nadomestuje Bismarka, ki baje leži bolan. Pravijo, da bo Hohenthlohe precej pogodil se s papežem in preganjanje nemških katoličanov ustavil, česar Bismark sam storiti neče. Velikansko delo dognalo je se na Švicarskem, dne 29. febr. predrli so po 8letnem delu goro sv. Gottharda in italijansko-nemškeje železnici odprli tunnel, ki je 15.000 metrov ali 4 ure dolg. Inženir Faber, ki je celo podjetje vodil, ni učakal dovršitve; moral je lani v tunelu umreti.

Za poduk in kratek čas.

Kruci na Slov. Štajerskem.

(Spominki iz domače zgodovine.)

VI. Dve leti je imela potem Štajerska pred Kruci mir; kajti Karoly se je s svojimi trumami obrnil l. 1705 proti Avstrijskemu in je ropal in žgal tam ter obiskal celo neko predmestje Dunajskega mesta. Rakoczy je pa sklical deželni zbor ter se je dal za kneza in poglavarja proglasiti. Njegove trume bile so sicer na Martinovo l. 1705

pri Velikem Varadinu premagane in pobite pa ne uničene ter so razgrajale toliko grozovitnejše na Avstrijskem in l. 1706 tudi na Štajerskem¹⁾. Na zadnji den sušca istega leta se namreč Kruci zgoraj Radgone pri Nemški sv. Ani in Kleku v dveh oddeikih vsipljejo na Štajersko ter vihrajo nad Straden. Jihov divji krič in zdihovanje in plakanje ubogih ljudi, razlegalo se je po celi okolici. Kar je le moglo odbežati, pobegnilo je v hoste in na bregove. Kaj milo so se Stradenski zyonovi oglasil in klicali verno ljudstvo na pomoč. In zares, prišlo jih je precejšnje število. Ž njimi se dekan Matija Marko hrabro Krucom v bran postavi ter je srečno odpodl. Potem še plane s precejšnjo trumo pogumnih možakov nek školnik nad nje ter prežene divjake prek meje na Ogersko. Toda koder so hodili, se je dim požganih hiš kvišku vzdigoval.²⁾ Da bi ta divja drubal, ki je l. 1707 imela zopet 70.000 oborožanih mož, ne vdrla zopet prek meje na Štajersko, postavili so, posebno kraj Mure, močno stražo.³⁾ Toda Kruci so l. 1708 pri vsem tem vendarle na Štajersko prišli in sicer, hvala Bogu, zadnjikrat. Toliko grozovitnejše so pa ropali še zdaj in razsajali okoli Friedberga, v Dekanovcih in drugih tamošnjih krajih. Tudi v Ljutomerske kraje so še prihrule nekatere trume ter divjale okoli Male nedelje in v Tomaževski fari. Tem se je ormožki grajšček Franc Anton Pete z nekaterimi vojaki in precejšnjo trumo kmetov osebno v bran postavil, pa bil je premagan, jegovi vojaki pa večjidel ubiti. Brez dvoma bi enaka osoda bila zadela tudi jega, ko bi ne bil srečno v vinograde odbežal in bi mu ne bili jegovi ondotni podložni ubranili in oteli življenja.⁴⁾ V zahvalo za to je pred svojo smrtjo l. 1710 sporočil precej denarja, naj bi se v ondotnih krajih postavila cerkev sv. Tomaža, kar se je po prizadevanji križnikov vkljub nekterim nepričakovanim uveram l. 1717 tudi zgodilo.⁵⁾

Ko je vsled Evgenove sijajne zmage pri Malpaquet-u dne 11. septembra l. 1709 zvezda vojne sreče Francozom, glavnim pomočnikom Krucev, zatonila, spoznal je tudi Rakoczy za dodro in potrebno, pogoditi se s cesarjem. On sam je sicer na Poljsko pobegnil, pa Karoly, jegov zaveznik, se je dne 30. aprila l. 1711 s svojimi trumami na Maleny-ski planjavi slovesno odpovedal vstaji in cesarju zvestobo prisegel. Puntarji so se mirno razšli in ogerskih vstaj in napadov na Slov. Štajersko je bil konec.⁶⁾

Znamenito bi bilo še to, da so Kruci imeli tudi lasten denar. L. 1804 so izkopali v farovžkih goricah pri Mali nedelji enega z letno številko 1706, kar nam kaže, da so Kruci ondi hodili še

¹⁾ Dr. I. B. Weiss Weltgeschichte V. 1072.

²⁾ Krempel, Dogodivšine.

³⁾ Središki arhiv.

⁴⁾ Sim. Povoden rokopis.

⁵⁾ Farna kronika sv. Tomaža.

⁶⁾ Dr. I. B. Weiss, Weltgeschichte V. 1092.

po l. 1706. En tak denar z letno številko 1704 so pa v Ljutomeru našli.¹⁾ V prijetni in rodovitni Ščavniški dolini zaostalo je takrat več Krucev. Nekteri od teh, ki so se okoli sv. Jurija naselili, bili so baje celó plemenitaškega rodu. Kdo še ni slišal o Kruc — Ferencih in Košarih? Posebno prvi so si pred večimi letmi veliko prizadajali dokazati, da so Ferenci plemenitaši ogerski — „nobiles de Boržos“.

Smešničar 10. Žandar pride v vas in najde berača, ki se mu ni zdel domač, ampak iz tuje fare došel. Stopi k njemu in ko zvè, da res ni v tej vasi doma, zaukaže mu ostro rekoč: „ali ne veste, da imate doma ostati, poberite se takoj v svojo faro!“ „O ljubi moj gospod“, reče berač, „ko bi jaz svojo faro imel, nikoli bi tukaj kruha ne prosil.“ Pleterski.

Razne stvari.

(*Stradajočim Istrijanom*) doposlali smo zopet 52 fl. (vkup 464 fl. 76 kr.). Dalje darovali so č. gg. oo. minoriti ptujski po č. o. Jož. Plešek 9 fl. 65 kr., č. g. župnik Davorin Sevnik 5 fl., č. g. župnik Peter Erjavec 2 fl., č. g. upokojenik Jak. Planinšek 1 fl., č. g. župnik Jan. Nep. Kunaj 4 fl. 50 kr., farani št. Andraševski po č. g. župniku Šibalji 7 fl. 20 kr., č. g. kaplan Pet. Skuhala 1 fl., g. učitelj M. Repič 1 fl., g. podučitelj Tomašič 1 fl., g. štacunar Fr. Vrbnjak 1 fl., g. štacunar M. Robič 1 fl., g. Vaupotič Lovro, mežnar 1 fl., slavne občine: Miklauževska 1 fl., Brebrovniška 1 fl., Hermanska 1 fl.

(*Brata umoril*) v Pohorji fare Hočke zunaj Maribora. Zvečer 23. febr. t. l. pride 22letni Mat. Kovačič iz krème domov in tirja od 25letnega brata Franca dolžnih mu 20 krajcarjev. Ta mu jih neče plačati, na kar Matej v svojej jezi ugrabi nož in ga bratu zasadi v vrat in prereže sprednje leve žile vpricho prestrašene matere in sestre. V nekoliko urah je Franc mrtev. Grozovitni zločinec je sam šel pred sodnijo.

(*Drava*) je s svojim ledom poškodila mostove pri Kamnu in Velikovei, onega pri spodnjem Drauburgu pa popolnem podrla. Kose tega mosta so ulovili na št. Lovrenskem brodu in v Studencih nad Mariborom.

(*Mura*) je tudi veliko škode učinila porušivši mostove v Arnauži, Spielfeldu in Radgoni; tukaj je župan Fuchs nesrečo zagledavši mitev se zgrudil na tla.

(*Prestavljen*) je c. k. okrajni sodnik g. Fr. Piringer iz Šmarije v Ljutomer.

(*Usnjarna v kosarno predelana*) bo g. Lasnikova v Celji, to pa za deželne brambovece.

(*Nemarni starši.*) V Rančah slivniške fare zunaj Maribora je 13letna hčerka župana Wratsch-

ggota padla v vreli lug in je se tako opekla, da je drugi den umrla.

(*Ptujsko posojilno društvo*) je društvenikom lani izposodilo 482.000 fl. Glavnica znaša 49.500 fl. V rezervnem fondu je 11.345 fl.

(*Narodnim učiteljem slovenskim*) priporočamo tiskovine izdane po neumorno in kakor nam je dobro znano jako požrtvovalno za narodno šolstvo trudečem se g. I. Lapajne v Krškem. Založil je zadnji čas „Pisanke“ za razno šolsko rabo, katere je tiskal g. Karol Winiker v Brnu. G. Lapajnetove „Pisanke“ so namenjene za pravopisne in spisne vaje, nemške in slovenske, nadalje za lepopisje in pravopisje. Papir je gladek in precej trd, ustreza popolnem šolskim potrebam. Nadalje izdal je g. Lapajne tudi četiri zvezke „Risank“ po Grandauerjevih risarskih uzorih. Domače delo je vse to, tedaj sezite učitelji po njem in ne podpirajte narodnih nasprotnikov s tem, da naročujete „švabske“ pisanke in risanke. Pomagajte g. Lapajnetu pospraviti prvi natis, a drugega hoče uresiti s slovenskimi zemljevidi na zadnji strani!

(*Jugoslovanski stenograf*) izdaja uže v IV. tečaju g. Bezenšek vrli naš slovenski rojak in profesor v Sofiji na Bolgarskem. List namenjen je vsem Jugoslovanom pisočim z latinico in cirilico ter objavlja letos slovnico bolgarskega jezika, ki je močno podobna staroslovenskemu, v katerem sta govorila in pisala slovanska apostola sv. Ciril in Metod.

(† *Rud. Zemljč*) priden profesor in narodnjak v Varaždinu je umrl 42 let star. Naj počiva v miru!

(*Č. g. Franc Mikuš*) župnik in dekan prejel je častno srenjčanstvo v Brežicah. Čestitamo!

(*Dijaškemu semenišču*) daroval je č. g. Jožef Hašnik, duh. svetovalec in župnik pri sv. Juriji na juž. železnici, 50 fl.

(*Javno in prirčno zahvalo*) izrekajo Pišečki farani čestitim gospodom misijonarjem jezuitom za sv. misijon od 15.—24. febr. t. l. Obsirnejši dopis objavimo prihodnjič, ker nam je za takrat prepozno došel.

(*Spremembe v Lavantinski škofiji.*) Čč. gg. Jož. Pečnik, župnik v Laporji in Gašper Dornik, župnik pri Novej štifti gresta v pokoj. Razpisana je sv. Jungerta na Pohorji do 23. marca, sv. Marjeta niže Ptuja do 6. aprila t. l. Č. g. A. Haubenreich je tukaj provizor; za Dobovo prezentiran je č. g. Jan. Krst. Kunaj.

Dražbe. 6. marca Jan. Sver v Bojsnem 1790 fl., Jan. Stübler v Lukaveih 4580 fl., Alojz Reitman v Čakovci 2947 fl. 8. marca Jeronim Andrenšek pri sv. Janži. 9. marca Neža Goznik 2489 fl. pri maribor. sodniji. 12. marca Miha Vajdič 834 fl. v Kozjem.

Leterljne številke:

V Gradcu 82. februarja 1880: 83, 13, 2, 66, 19.
Na Dunaju „ 51, 22, 44, 76, 31.

Prihodnje srečkanje: 13. marca 1880.

¹⁾ Krempl, Dogodvšine.

Štev. 3882/4021. **Razglas.**

Ces. kralj. sodnija v Slov. Gradci pozivlje vse tiste, ki imajo kot upniki do zapuščine dne 19. avgusta 1879 brez testamenta zaumrlega č. g. župnika Sebastijana Pozniča pri sv. Florijanu v Doliči kako tirjatev, naj se pri tej sodnji oglasijo in svojo pravo dokažejo

dne 17. marca 1880 ob 9. uri dopoldne

ter naj do tiste dobe predložijo pismeno svoje prošnje, drugače zgubijo svoje pravice do zapuščine popolnem, ako bi ta prej se uže porazdala in ako nimajo kake zastavne pravice. Dolžniki pa morajo istega dne dolžno svoto izpovedati ali pismeno naznaniti.

Ces. kralj. okrajna sodnija v Slov. Gradci
dne 24. decembra 1879.

Mlin

v dobrem stanu in mestu na 3 tečaje na Frauheimskej vodi v mariborskem okraji v gornji Gorici se daje pod dobrimi pogoji ali v najem (štant) ali se prodaja. Več pové gosp.

3—3 **Anton Sagadin,**
župan v spodnji Gorici.

Organist

s prav dobrimi spričevali išče službo. Je voljen tudi meznarijo ali kako privatno šolo oskrbovati; pisma naj se blagovolijo pošiljati pod naslovom poste restante: J. M. organist pošta: Hotedrošica Krain.

3—3

Učiteljska služba

2—3

na enorazredni ljudski šoli pri sv. Križi z dohodki IV. razreda in prostim stanovanjem se razpisuje.

Prošnje se imajo poslati do 15. aprila t. l. krajnemu šolskemu svetu pri sv. Križi.

Okrajni šolski svet v Mariboru dne 22. febr. 1880.
Predsednik: Seeder.

Semena in drevesca.

Različna
vrtnarska in poljska semena
in nad
800 lepih, mladih požlahtnjenih sadnih
drevesc

prodaja
F. Kapus

V Celju 25. febr. 1880. trgovec. 2—3

Slomšekovih zbranih spisov

6—6

tretja knjiga:

Životopisi

8° stran VIII 397.

se dobiva po vseh slovenskih bukvarnicah,
trdovezan iztis fl. 1.40
broširan „ fl. 1.30

Za učitelje, bogoslovce, in dijake pri g.
izdatelju u Ptuj u znižana cena fl. 1.—
za poštnine naj se priloži 10 kr.

Nova žrebčarnica.

V Račjem (Kranichsfeld)

so 1. marca t. l. priredili novo žrebčarnico. Za sedaj postavili so tje tri državne žrebce, ki so našemu tukajšnjemu konjskemu plemenu jako primerni. Nastanjeni so pri posestniku g. **Fr. Bothe**-ji, kar p. n. konjerejcem našega okraja s tem naznanjamo.

Izvrsten

gnojni gips

(mavec)

priporoča železarijska kupčija

Danijela Rakuša v Celji

2—2

(v graškeji ulici.)

Ustanovljena leta 1869.

Prva in največja glavna
zaloga vseh izvirnih mašin
sivalnic, edini zastopnik v
Mariboru

Matija Prosch,

c. k. priv. trgovec,

v lastnej hiši, v gosposkej
ulici štev. 23., v učilniškej
ulici štev. 2. 7—32

